

El banquet de casament d'un noble del segle XII és un mirall excepcional de l'obsessió per la moda

QUE CAL SABER DEL S. XII?

1. És el segle de la construcció de l'estat dinàstic.

Els matrimonis dinàstics es converteixen en una poderosa eina política. L'any 1155 és una data crucial, ja que es produeix el primer matrimoni dinàstic, entre Leonor d'Aquitània i Enric II de Plantagenet, rei d'Anglaterra. D'aquesta manera neix l'estat dinàstic, una xarxa d'enllaços entre la monarquia. A partir d'aquell moment, el matrimoni es converteix en un ritual de trànsit.

2. Es desenvolupa la novel·la europea.

A la segona meitat del segle XII, Chrétien de Troyes, el pare de la novel·la moderna, crea els models de la narrativa aristocràtica, que aglutina l'esperit cavalleresc de l'alta edat mitjana, les antigues tradicions d'origen cèltic i reminiscències de tipus clàssic. Gràcies al mecenatge aristocràtic, sobretot femení, molts novel·listes començaran a mostrar alguns trets fins aleshores ocults de la dona. Apareix també una lírica popular, paral·lela a la culta, que tracta temes religiosos i profans.

3. En aquest segle s'inventa l'amor.

Els europeus intenten introduir el concepte d'afecte i d'amor en el matrimoni, però topen amb una qüestió: l'amor ha de ser matrimonial o extramatrimonial? Davant el dubte, la figura de l'amant i el triangle amorós comença a tenir un paper rellevant. El primer cas de triangle amorós es remunta al segle I, quan la dona de l'emperador Claudi, Messalina, s'enamora del cònsol Caius Silius.

4. Palestina és la destinació predilecta dels nuvis.

Fins el 1099 la ciutat de Palestina està sota control egipci, després de la conquesta dels seljúcides islàmics. Però al juliol d'aquell any, els cristians de l'Europa occidental culminen una croada assaltant Jerusalem i matant gairebé tots els seus habitants. Segons els cristians, la ciutat ha quedat purificada amb la sang dels infidels. Palestina és cristiana i es converteix en moda per als viatges de noces procedents de terres cristianes. ■

Papa Gregori IX introdueix definitivament aquest sacrament en els seus decretals. El sacerdot hi comença a prendre cartes, de manera que al segle XIII una cerimònia consta de dues fases, l'esponsalici i el matrimoni pròpiament dit. En la primera i més important es produeix l'intercanvi de promeses en presència del sacerdot, que verifica el mutu consentiment i el grau de consanguinitat.

Posteriorment, el sacerdot atorga la benedicció nupcial al matrimoni i els imposa el compliment del deure matrimonial. Però malgrat els esforços eclesiàstics, es continuen produint irregularitats, especialment d'adulteri entre l'aristocràcia.

TRES DIES DE FESTEIG

Tomem al nostre casament, el del segle XII, perquè els nuvis i els convidats han marxat a la mansió de la família del nuvi per a començar el festeig. En una gran sala amb xemeneia, decorada amb tapissos, pells, miralls i altres objectes de luxe que només s'exhibeixen quan és festa grossa, hi ha la taula del banquet, amb una abundància extrema. Els convidats no s'estaran de res: el menú de noces és presidit per

un excel·lent vi i abundants plats de carn, gairebé sempre de porc. No hi falten les espècies procedents de l'Orient com el safrà, el pebre i la canyella, que donen el toc exòtic als plats

i, segons els nobles, tenen poders afrodisíacs. Tampoc no hi manca el peix fresc i fumat, acompanyat de mongetes, enciam, cols, alls, carbasses i, és clar, el pa. Un gran centre conté pomes, cireres, peres i prunes. El menú es presenta en quantitats extremes, segurament per això molts dels nobles són obesos o pateixen d'hipertensió.

Sens dubte el banquet d'un casament noble és un moment excepcional per a deixar fluir l'obsessió per la moda que caracteritza el segle XII. Cada convidat ha de mostrar una bona imatge i lluir les millors gales. Fixem-nos en qualsevol de les dones que assisteixen al banquet. S'hi intueix l'empremta de la moda francesa. Porten un vestit llarg que se cenyeix al cos fins al ventre com una cuirassa. El mateix puntejat de la tela, que imita el teixit d'una escama, ressalta els seus pits. També duen un llarg cinturó d'or que cenyeix la cintura de davant cap al darrere i envolta els malucs. La capa és de tall semicircular. Les dones es cobreixen

ELS CANVIS DEL SEGLE XIII

El concepte de dot varià al segle XIII, quan es va inventar el preu de la núvia. Els marits rebien la núvia dotada i ells s'encarregaven d'administrar aquesta aportació de la muller.

LA MODA AL SEGLE XII

FRANÇA, PASSARELLA INTERNACIONAL

Durant el segle XI el vestit femení gairebé no es diferencia del dels homes. Al segle XII aquesta ambigüitat desapareix, perquè la cultura aristocràtica plasma en la roba la seva obsessió per la figura femenina i el desig de posseir-la per part dels homes.

Paradoxalment, les tendències monàstiques de Lluís VII contribueixen més a aquesta exaltació de la moda: el monarca ordena que la roba s'allegereixi i deixi de ser extravagant. Així, els vestits perden les dimensions exagerades i se cenyeixen més al cos. Neix una nova tendència que converteix França en el referent internacional de la moda, i desplaça per sempre més Alemanya en aquest camp.

AUTÈNTIQUES VÍCTIMES DE LA MODA

Així, l'aristocràcia canvia radicalment la funció del vestit al segle XII: ara ha de seduir, ja no importen ni la comoditat ni la necessitat. La moda es converteix en un autèntic fenomen de civilització per a la cort, que postula que la bona presència uneix els éssers entre ells. El vestit és l'objecte perfecte per a aquesta unió. La roba femenina, que impressiona emocionalment l'home i l'arriba a obsessionar, aconsegueix que molts joves de bona posició demanin préstecs per a comprar vestits a les seves amants i per a ells mateixos. Malgrat l'opinió de l'Església, anar a la moda s'ha convertit en una preocupació de primer ordre entre els adinerats. Molts d'ells arriben a endeutar-se tant que han de vendre les seves propietats i arruïnen la seva família.

en el cap amb una toca
amb un vel de teixit fi.
El pentinat de moda és
dur una ratlla al centre i
dues trenes. Pel que fa
al calçat, s'imposen les
sabates baixes mitjanament
amagudes.

Els homes de la festa han de dur la camisa,
la *chamse* (amb les mànigues llargues fins als
cous), la *bliaud*, més llarga pel darrere, la capa,
el calçat i dues aportacions d'aquest segle a la
moda: el barret i les calces (mitges). Les calces
indiquen classe social: els nobles les duen com-
pletetes, de seda o llana, amb dibuixos. El poble
porta calces llargues amb *bruche* (calçotets de
lany) que arriben fins als malucs i se subjecten
amb cordons. Les classes altes i les baixes es dis-
tingeixen també per les proporcions de la punta
del calçat i pel color de la roba. Així, la punta
molt llarga i la roba de color clar fa noble, el
color fosc i la punxa curta es reserva al poble.

La festa acaba de començar, s'allargarà tres
dies. Aquest és un casament representatiu dels
segle XIII, marcant el pas del feudalisme
laic d'un sector de l'aristocràcia, el desen-
volupament de la novel·la europea i la lírica
popular trobadoresca, el naixement del con-
cepte d'amor i el protagonisme dels amants, i
la obsessió malaltissa per la moda. ■

APREU DE LA COPIA D'ORDRE

EL CONTRACTE MATRIMONIAL
En l'expansió territorial duta a terme pels comtes de Barcelona hi van jugar un paper molt important les estratègies matrimonials. En la imatge, un contracte de matrimoni del segle XII.

PER SABER-NE MÉS

- Duby, Georges. *El caballero, la mujer y el cura*. Madrid: Taurus, 1981. Les relacions entre l'Església i el matrimoni.
- Duby, Georges. *El amor en la Edad Media*. Madrid: Alianza Universidad, 1991. Recorregut per tota l'edat mitjana.
- Ruiz-Domènec, José Enrique. *La ambición del amor, historia del matrimonio en Europa*. Madrid: Aguilar, 2003.
- ☞ Web sobre vestits i complements al llarg de la història. www.costumes.org